

Landet der ingen rår med tida

Eg er god ven med ein prest. Han er naboen min, og han er færing. Lagnaden har ført oss begge til København, der vi tek hand om kvart vårt arbeid. Vi møtest jamt på vegen, han i fullt ordnat, trufast dampende på pipa si, til og frå gamleheim, kyrkje eller andre oppgåver. Vi har oppdaga hjå kvarandre sams interesser m.a. Petter Dass, — og no er det Færoyane.

Ein gong vi møttest nemde eg at til sommaren tok eg turen til Færoyane. Han greip ideen med det same, og på ein blunk var det avgjort at eg skulle bu i barndomsheimen åt kona hans i Tjørnuvik. For dei som ikkje har gjesta dette merkelege øysamfunnet ute i storhavet, seier namnet lite. På eit Færoy-kart finn ein Tjørnavik nordst på Straumøy med Norskehavet rullande inn i bukta. Det er ikkje mange fastbuande liv i denne bygda, kring 30 når ein reknar hundane med, og dei er bort imot halvparten.

Eg fekk veninna mi med på ideen. «Ei vellukka reise krev grundig førebuing» sa presten, og kom over til meg med stablar av litteratur; om færoysk folkeliv og fugleliv, om næringsliv og tradisjonar, målarkunst og diktning. Det vart eit heilt studium og aldri har eg vore so førebudd på ei reise, trudde eg. For at alle skulle vera sikker på at vi var dei personar vi gav oss ut for å vera, kom presten, dagen før vi drog avstad, men ein stakk små, opne brev. Det var helsingar til presten på Nes, Eysturoy, til visebiskoppen i Thors-havn, til forstanderparet på sjømannsheimen i Runevikur, til presten på Hvalba, Suderøy, dessuten ei mengd helsingar til slekt og vener. Det tyktest mest som vi skulle vera sendebod fra sjølvaste paven.

Midtsommars flaug vi avsatd frå ein varm, dansk sommar, og to timar seinare steig vi av flyet på Vågøy — i bitande

kald nordanvind og piskande regn. Men det var ikkje lenge før vi gleymde både kulden og regnet, for landskapet, med si form og sine fargar, tok tankane. Vi hadde nok sett ymse bilete av Færoyane, men å stå der og ha det rett framfor seg var noko heilt anna. Og då vi høyrde tjelden, (tjaldur) nasjonalfluglen deira, som flokka seg langs strendene, kjende vi oss varmt mottokne.

Om kvelden låste vi oss inn i ljørestova i Tjørnuvik. Det vesle steinhuset frå omkring 1750, i dagleg tale kalla »I køkinum«, skulle vera heimen vår i fjorten dagar. Vi sette skorne frå oss i framhuset, som skikk og bruk er i bygda, og skjona godt ideen då vi såg dei trekvite golva. Vi var på det reine med at det var ikkje kvar mann som fekk bu i ljørestova, difor galdt å fylgja skikken skulle vi hava von om å verta godkjende — ikkje som turistar — men, som vener av bygdefolket.

Langt ute i havgapet, i skoddedisen, augna vi Risin og Kellingin (trollt og trollkona), fantastiske skulpturar, skapt av naturen sjølv, og som generasjonar har vore inspirasjon til segner og eventyr.

Nyfikne var både folk og fe — som vi sjølve var. Den første kom vitja oss tidleg neste morgon. Ein staut, gamal mann, ein av dei eldste i bygda. Naturen stiltrande kom han inn, sette seg atmed kjøkenoirdet og utan oppmoding gav han seg til å fortelja om daglegliv og bragder på sjø og land. Han forma ord og vendingar til ei interessant blanding av færoysk og »gøtudansk« (det gamle, danske skriftspråk) og slutta jamt sogene sine med: »således gik det til — og sandt var det«.

Med eit lunt smil, fortalde han om vikingegravene aust i bakkane. Dei vart først registrerte og granska i 1956, graver ein meiner er frå 900 talet. Før 1956 hadde ingen tort

røra desse steinhaugane, for alle hadde age for gravene og var overtydd om at ånda til dei nedgravne var det enno, ingen tvil om det, og slik hadde det vore i generasjonar. I dag er gravhaugen freda med fint steingjerde omkring, og bygdefolket vernar om han som ein heilag stad.

Så kom en med to, store, sprellvande torskar, ei makelaus gáve. Eg spurde kva han skulle ha for fisken. Då stilte fámældte Eli seg i breidstilling oppmed dora og sa på gøtudansk: »Du ejer fisken!«. Aldri har eg ått så mykje fin fisk på ein gong.

Tida var det ingen som rådde med. Dag og natt gjekk i hop. Kvar tid på døgeret var det radling mellom husa, eller hundar som gøydde i glad leik saman med borna, meðan konene trippa att og fram til kvarandre med bindingen (spøtet) og kaffikanna. Ei nordisk livsglede så naturen bunden til ein sommar — berre så altfor kort og hektist.

I dei fleste husa møtte vi tre generasjonar; den minste i vogga, dei elste i gong med å vøla eit eller anna med barnaflokket kring seg. Dei fortalde soger, song og trøysta etter som det trongst. Fjernsynet er framleis ein ukjend ting i Tjørnuvik.

Skulen deira var ei heil soge for seg. Ei lita, koseleg stove, med bustad for lærarlyden i andre høgda. Det var 6 elevar, ein på kvart steg. For omlag 30 år sida fekk borna undervisning av dei vaksne. Konene ordna seg imellem kven som skulle høyra ungane i lesing og bibelsoge. Borna gjekk på omgang i grenda frå kone til kone. Det færoyske landstyret likte ikkje denne ordninga. Jamt kom det folk frå skulestyret i Thorshavn og skulle røkja etter om kunnskapene var i orden. Det viste seg at borna i Tjørnuvik fullt ut kunne måla seg med dei som gjekk i den offentlege skulen.

Vegen til denne bygda kom i 1977. Folket der var nokre av dei beste skatteytarane på øyane, og no krov dei sin eigen skule og fast lærar. Fekk dei ikkje det, så kom det ikkje eit einaste øyre i skatt frå Tjørnuvik. Då fekk dei både skule og lærar.

Ein morgon var det uvanleg mykje stak ute i garden. Vi reiv opp dora og møtte ungar, koner og menn som ropa i munnen på kvarandre: grind! grind! Ryggsekken vart pakka i ei handevending med kleplagg, niste og lommelerke — og så i fir-

sprang til båtstøda. Vi spurde varsamt om skyss til streymoy. Dei såg på kvarandre — og vi skjona grunne.

Kvinnfolk i båt på veg til grind, nei, det var ikkje vanleg. Dei vart likevel modige og tok oss med.

Det varde i timar før grindekvalen var samla og alle båtene gjorde seg klar til åtak. Dei sette oss i land først og det var vi sers takksame for. Vit setta oss i bakken og let sola verma, såg med eit halvt euga dei store, melankolske dyra køyde i redse på land, og der var deira visse daude.

Så gjekk dei i gand med på partera kvalen, med eit reiskap av ein kniv som berre færingar kan handtera. Midnatt var dei færdige og vi vart bedne opp til formannen i bygda til kaffi. Der kom dei alle — og skvaldra om fangsten og mykje anna vi ikkje skjona. Men, etter som varm kaffi og brød gleid ned, vakna glede over velukka fangst og godt samarbeid, og det enda med ei songglede vi aldri hadde opplevd maken til.

Grindakvadet vart sunge med taktfaste rytmer og hand i hand dansa vi ute på bakkane etter dei gamle tåttur (folkeviser), og ingen gaddde tida i den ljose sommarnatta.

Ut på morgonen sigla vi utetter fjorden, med kval i båten. Motoren gjekk stilt og roleg medan mennene frå Tjørnevik song sine gamle kvede. Vi tukka oss saman, veninna mi og eg, og måtte sanna at presten vår var det beste reisebureau i verda.

Vi vandra trøytt, men glade heim frå båtstøda og såg at sylgjene (soleine) nett hadde opna krana si i møte med morgonsola, medan nye skybanker kom sigande inn frå vest; ein ny dag kom oss i møte.

Så til Suderøyane med helsing frå Paul prestur. Det høvde seg å vera midtsommarmarkvelden, Jo-ansøka. Båten, ei stor, moderne færgje, »Smyril« sigla oss over om kvelden. Ombord møtte vi ein folkehøp ifrå alle øyar, og enno ein gong fekk vi prov på kvede og songkunst, og ei dansarglede som aldri ville taka ende. På Suderøy gjorde vi ærende vårt og nytta ellers tida til å sjå på ymse kappleikar. Eit syn var mellom anna kapproing; karak-teristiske høgstamma båtar skar seg gjennom bylgjene i sterk nordanvind, som om dei var drivne av heilt andre kref-ter enn årar.

Folk i bunader alle stader. Eg tenkte ein augneblink på 17. mai heime, men, fikk det ikkje til å passa. Dette var eit anna folk, eit anna land, med tradisjonar som vi ikkje lenger forstår å gjera bruk av.

»Smyril« skulle attende om kvelden kl. 18. Vi stilte på kaia i rett tid. Der var ikkje eit menneske å sjå utan kapteinen, som fortalde at dei sigla ikkje før kl. 22.30, for som han sa: »Fotballkampen er ikke slutt endnu«. Vi gav oss over. Her rådde ingen med tida. Eit døger fekk vi ekstra på kjøpet, då skodde hindra flyet på heimturen.

Sigrun Øvretveit

